

Predstavitev na prireditvi ARRS posve eni izjemnim znanstvenim dosežkom slovenske znanosti v letu 2012

Ljubljana, 17. oktober 2013

Za 2012 je priznanje ARRS za izjemni znanstveni dosežek za področje teologije prejela znanstvena monografija ***Reconciliation: the way of healing and growth*** (Sprava: pot zdravljenja in rasti), ki jo bom v naslednjih minutah na kratko predstavil in sicer v petih razdelkih:

- 1) Osnovni podatki o knjigi in njenih avtorjih
- 2) Raziskovalno ozadje nastanka knjige
- 3) Vsebina knjige, razlogi oz. motivacija za njeno izdajo ter interdisciplinarni znanstveni pristop v njej
- 4) Najpomembnejša spoznanja monografije
- 5) Pojemovnik, izrazoslovje in edinstveni znanstveni pomen knjige

1. Osnovni podatki o knjigi in njenih avtorjih

S podporo Javne agencije za knjigo RS je knjiga 2012. izšla pri založbi Lit Verlag v Berlinu. V njej so prispevki 29 uglednih znanstvenikov (od njih jih je 19 domačin) iz 6 držav (Avstrije, Romunije, Hrvaške, Madžarske, Rusije in Slovenije). Obsega 304 strani. Uredila sva jo red. prof. dr. Janez Juhant in moja malenkost, izr. prof. dr. Bojan Žalec, oba s TEOF UL. Profesor Juhant je vodja raziskovalne skupine programa *Eti no-religiozni temelji in perspektive družbe ter religiologija v kontekstu sodobne edukacije*, ki ga izvajamo na ljubljanski Teološki fakulteti.

2. Raziskovalno ozadje nastanka knjige

V omenjeni programski raziskovalni skupini posebno pozornost posvečamo vprašanju, ki niso le splošno zanimiva, ampak so še posebnega pomena za naš, slovenski prostor. Osrednje teme v tem sklopu so strpnost, empatija, sočutje, mirno sožitje, dialog, solidarnost, ločljivost, pravičnost, preseganje družbene razdeljenosti, kultura strahu, osvoboditev od travm, odpuščanje in seveda sprava. Tudi pri ujo knjiga je eden od sadov tega našega že večletnega raziskovanja in delovanja, ki ne poteka samo v domačinov okvirih, ampak je vse bolj vpeto tudi v

mednarodno znanstveno sodelovanje. O tem priajo tudi številne znanstvene publikacije članov naše programske skupine, doma in v tujini. Vse to, kakor tudi izbira naše knjige s strani ARRS za leto 2012, kažejo na vsevedo domačo in mednarodno prepoznavnost, upoštevanje in cenjenje naših prizadevanj, pa tudi na njihovo njihovo relevantnost.

3. Vsebina knjige, razlogi oz. motivacija za njeno izdajo ter interdisciplinarni znanstveni pristop v njej

Knjiga razdeluje pojem oz. pojav sprave skozi različne pristope, in sicer vse od sprave z gledišča literarne vede do različnih antropoloških in družboslovnih obravnav, ki vodijo k temeljnim etičnim vprašanjem kakovostnega bivanja posameznikov in njihovega sobivanja v skupnosti. Vidiki, s katerimi se ukvarja, segajo od bibličnih temeljev sprave, filozofskih in teoloških aspektov do duhovne ter totalitarne oz. (post)totalitarne zgodovine, vzgoje in izobraževanja in psihoterapevtskih praksi. Nekateri avtorji knjige se s spravo ukvarjajo tudi v istih konkretnih družbeno-zgodovinskih kontekstih (Madžarska, Rusija, Slovenija, islam in krščanstvo). Kljub določenim razlikam je njihova skupna ugotovitev jasna: loveška preteklost in sedanost sta prežeti s krvjo, trpljenjem (nedolžnih žrtev) in negativnimi čustvi, iz česar izhaja, da je mehanizem sprave nujno potreben za zanosno življenje in razvoj. Edina sprejemljiva pot je zato gojenje kulture sprave, sama knjiga pa predstavlja pomemben prispevek k odgovoru, kako to početi.

Osrednji namen monografije je torej orisati možne načine uresničitve sprave, še posebno v sedanjem času globalizacije in širitve instrumentalističnega uma.

Spoznanja, do katerih smo v njej prišli, lahko pomagajo posameznikom in skupinam v njihovih naporih za odpuščanje in spravo in seveda promociji dialoga, še posebno med sprtimi družbenimi skupinami.

Glede na naravo in osrednji pomen sprave (in z njo povezanih tem, kot so npr. zamera in druga negativna čustva, pomen pravičnosti in njene vrste, poravnava, nadomestilo, povračilo, maščevanje, kaznovanje, pomiritev itd.) za kakovostno loveško življenje nas ne preseneča, da jo lahko uspešno in celostno zajamemo samo v dialogu med različnimi znanstvenimi pristopi in panogami in ravno to je značilnost priporočene monografije. Delo skratka odlikujeta pomenožno raznolik znanstven metodološki pristop (opisen, analitičen, fenomenološki, genetičen, primerjalen ter

hermenevti en) ter tematska raznolikost, ki pa sta smiselno vpeta v celotno strukturo dela.

4. Najpomembnejša spoznanja monografije

Avtorji se ukvarjajo z analizo pojma sprave oz. z naravo sprave, z njenimi prvinami, izvori, pogoji in dejavniki ter z njenim namenom oz. funkcijo. Njihove glavne ugotovitve so naslednje: sprava je pogoj za preseganje družbene razdeljenosti in kohezivnost Evrope.

Sveto pismo razlikuje več vrst in stopenj sprave. Spravna naravnost je eno njegovih poglobitvenih sporočil, Bog Biblije pa je Bog odpuščanja, sprave in milosti. Žrtve in žrtvovanje so imeli in še imajo pomembno funkcijo v kosažu z nasiljem in pri ohranjanju miru in stabilnosti družbe. To spoznanje je ključnega pomena za pravilno razumevanje sprave in odpuščanja. Sprava je prehodni pojem (tako kot strpnost) in je v različnih pogledih relativen. Je dvostranske narave, saj zahteva ustrezne poteze na obeh straneh. Dejansko upoštevanje drugega in zavest o lastni omejenosti je zelo pomembno za doseganje sprave v vseh kontekstih.

Knjiga prinaša tudi pomembna spoznanja o duševnih in čustvenih vidikih sprave. Tako npr. analiza sramu in krivde pokaže, da je sram čustveni odziv na prekršek proti ljubezni ter njenega zapostavljanja pri drugem. Razumevanje moralnih čustev in stremiljenje po resnici sta podlaga sprave, tudi nacionalne.

Na preseku etike, teologije in družboslovja se pojavlja vprašanje konstitucije sebstva in identitete v razmerju do drugega ter odpuščanja. Odpuščanje je po eni strani določeno z zanikanjem lastnega sebstva, jaza, ki pa po drugi strani ravno pomeni večanje življenja tistega, ki odpušča. Okvir tega razmišljanja je teologija medsebojnih razmerij, ki pojmuje življenje kot bivanje v odnosu. Ta, ki odpušča, sprejme lastno nepopolnost in pripozna svojo odvisnost od drugega. Odpuščanje je nezaslужeni dar in nadaljevanje razmerja ter tako pomeni nadaljevanje življenja tako subjekta odpuščanja kot tistega, ki mu je odpuščeno.

Pomembna tema knjige je osvoboditev od travm. S travmami se je potrebno soočiti, in sicer tako v okviru širše družbe kot tudi na ravni jedrne skupnosti, kot je družina, in posameznika. Sprava je tudi tukaj osrednjega pomena, zanjo pa je potrebno vživljanje v drugega ter v njegovo bolečino. Odpuščanje in sprava vodita k osvoboditvi od travme, ozdravitvi in ustrezni rasti pa sta mogoči le ob uresnitvi enju

procesa sprave. Tak proces ni enoplasten in terja nenehno osvetljevanje v luči najrazličnejših pristopov.

Tudi odnos do zgodovine in pojem žrtve moramo gojiti oz. razumeti v luči teh spoznanj. Raziskovanje in na njem temelječe poznavanje zgodovine ter ustrezen spomin sta izredno pomembna pozitivna dejavnika za uresničevanje sprave.

Resnicoljubno soočenje z zgodovino je temelj za uspešno nastrovanje prihodnosti in je zato moralna obveza.

Avtorji nadalje ugotavljajo, da je prizadevanje za spravo ena od najpomembnejših nalog religij oz. cerkva. Odsotnost oz. pomanjkanje sprave je eden osnovnih problemov tako v državah srednje Evrope (Madžarska, Slovenija) kot tudi v Rusiji. Sprava lahko služi tudi kot paradigma za ustvarjanje primerne sodobne medijske etike.

5. Pojmovnik, izrazoslovje in edinstveni znanstveni pomen knjige

V delu najdemo izvirne (hipo)teze in zamisli, predstavitev različnih stališč, pristopov, teorij, raziskav in njihovo povezovanje. Knjiga ponuja integracijo sodobne znanstvene misli o spravi. Je interdisciplinarno in dialoško usmerjena.

Pojmovnik in izrazoslovje v njej sta raznotera. Imata bogate teološke, zgodovinske, družboslovne in humanistične razsežnosti. Pomembna je raziskava etične razsežnosti pojmov. Teološka metodologija pristopa k tej temi je prav tako vseplastna.

Knjiga je napisana v angleškem jeziku, kar je pomembno za njeno širšo mednarodno prisotnost v raziskovanju sprave in razpravi o njej. Ponuja nov celosten in sintetičen pogled na spravo, ki je vse bolj potreben tako v širši družbi kot tudi na ravni posameznikov. Takega integralnega, pa vendarle vrhunsko znanstvenega pristopa k spravi tudi v svetovnem okviru do sedaj nismo zasledili in to je edinstven znanstveni dosežek zadevne monografije.

Hvala lepa za pozornost!

Izr. prof. dr. Bojan Žalec, višji znanstveni sodelavec

Predstojnik Inštituta za filozofijo in družbeno etiko na TEOF UL